

Proces transformace KSČ a její nástupkyně KSČM po listopadu 1989 je jedinečným příkladem nedokončené přeměny komunistické strany ve stranu nekomunistickou. Jádrem tohoto procesu se stal vývoj KSČ(S) a KSČM v letech 1989–1996. Strana se po změně politického systému zachraňuje v prvních svobodných volbách v roce 1990. Hledá možnosti změny, což vyvrcholí vnitrostranickým referendem z přelomu let 1991–1992, kdy se většina rozhodne pro zachování stávajícího označení. Rozhodujícím bodem celého procesu se stává prostějovský sjezd v červnu 1993, kdy vítězí křídlo, jež se radikální změně brání a stranu konzervuje. I přes silné stranické štěpení, v němž vzniká mnoho nekomunistických stranických subjektů, se strana ve volebním roce 1996 může opřít o pevné voličské jádro. Pro stranu je to signál, že nastoupený trend pozice KSČM nejen upevnil, ale nabídl i další možnosti pro její posílení.